

OPINNÄYTETYÖ
ULLA LUONTIO 2009

ISÄ-LAPSIRYHMÄN TOIMINNAN MERKITYS ISILLE

Rovaniemen
ammattikorkeakoulu
University of Applied Sciences

SOSIAALIALAN KOULUTUSOHJELMA

ROVANIEMEN AMMATTIKORKEAKOULU

SOSIAALIALA

Sosionomin koulutusohjelma

Opinnäytetyö

ISÄ-LAPSIRYHMÄN TOIMINNAN MERKITYS ISILLE

Ulla Luontio

2009

Toimeksiantaja Napero-hanke

Ohjaaja Sirkka-Liisa Kemppainen

Hyväksytty _____ 2009 _____

Tekijä	Ulla Luontio	Vuosi	2009
Toimeksiantaja	Rovaniemen perhepalvelukeskus, Napero-hanke		
Työn nimi	Isä-lapsiryhmän toiminnan merkitys isille		
Sivu- ja liitemäärä	40+2		

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää Rovaniemen perhepalvelukeskuksen Napero-hankkeen isä-lapsiryhmän toiminnan merkityksiä toimintaan osallistuville isille. Napero-hanke on sosiaali-, terveys- ja päivähoitopalveluiden yhteistyöhanke vuosille 2007- 2009. Isä-lapsiryhmä on alle kouluikäisten lasten ja heidän isiensä kohtaauspaikka vapaamuotoisen yhdessäolon ja leikin parissa.

Teoriaosassa käsittelen erilaisia isyyssäityksiä, isyyden muuttumista sekä isän vanhemmuuden tukemista. Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen. Aineisto on kerätty isä-lapsiryhmään osallistuvilta isiltä kyselylomakkeen ja haastattelujen avulla.

Tutkimustulosten perusteella isä-lapsiryhmä on merkityksellinen yhteinen harrastus, missä lapset oppivat sosiaalisia taitoja ja isät saavat tavata samassa elämäntilanteessa olevia ihmisiä. Toiminta edesauttaa koko perheen hyvinvointia, kun äiditkin saavat hetken hengähdystauon. Toiminnalla on positiivisia vaikutuksia isän ja lasten välisen luottamuksen kasvamisessa, ja jotkut isät kokevat saavansa ryhmästä myös vertaistukea omaan isyyteen kasvussa. Lähes jokainen vastaaja toivoi toiminnan jatkuvan myös Napero-hankkeen päättymisen jälkeen.

Avainsana(t) isyys, isän vanhemmuuden tukeminen, isä-lapsiryhmä, isäryhmä

SISÄLTÖ
TIIVISTELMÄ
ABSTRACT

1 JOHDANTO	1
2 PERINTEISESTÄ ISYYDESTÄ UUTEEN ISYYTEEN	3
2.1 Perinteinen isä ja pehmoisä	4
2.2 Avustava isyys	6
2.3 Isyyden kehityssuunnat	7
3 NÄKÖKULMIA ISYYTEEN	10
3.1 Aktiivinen isyys ja isäksi tulon merkitys	11
3.2 Sosiaalinen isyys	13
3.3 Psykologinen isyys	14
3.4 Generatiivinen isyys.....	15
4 ISÄN VANHEMMUUDEN TUKEMINEN	17
4.1 Isyysvapaa ja isäkuukausi.....	18
4.2 Isyysvalmennus osana neuvolatoimintaa	18
4.3 Isäryhmät.....	20
5 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	21
5.1 Työn taustaa	21
5.2 Tutkimuksen tarkoitus, kohderyhmä ja tutkimustehtävä.....	23
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	24
6.1 Tutkimusmenetelmä	24
6.2 Tutkimusaineisto ja sen keruumenetelmät	24
6.3 Aineiston analysointi	26
6.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	27
7 TUTKIMUSTULOKSET	29
7.1 Ryhmään osallistuminen	29
7.2 Toiminnan vaikutukset isä-lapsisuhteeseen.....	32
7.3 Toiminnan merkitys.....	35
7.4 Toiminnan tulevaisuus	38
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	41
9 POHDINTA.....	43
LÄHTEET.....	46
LIITTEET	49

1 JOHDANTO

Tutkimukseni lähtökohtana oli kiinnostus isyyttä ja sen eri ulottuvuuksia kohtaan. Äitejä ja lapsia on tutkittu paljon, mutta isät ovat jääneet huomattavasti vähemmälle huomiolle, vaikka ovatkin useiden perheiden oleellinen osa. Koska isyyden käsite on monimuotoinen ja laaja, käsittelen työssäni erilaisia isyyskäsitteitä. Isyyden käsite voi olla haasteellinen ja jopa ongelmallinen tehtävä, ja haasteelliseksi kysymyksen tekee se, voiko lapsella olla esimerkiksi kaksi isää uusioperheiden ja sateenkaariperheiden myötä. Perinteisestä isyydestä on siirrytty kohti uutta isyyttä, jossa isä ottaa enemmän osaa kodin- ja lastenhoitoon. (Salmela 2005, 3.) Isä-lapsiryhmä edustaa 2000-luvun vanhemmuutta, jossa isää ei nähdä pelkkänä kurinpitäjänä ja perheen leiväntuojana, vaan isät osallistuvat aktiivisesti lastensa hoitoon sekä kodin askareisiin. Isä-lapsiryhmät toimivat vertaisryhminä, joissa isät oppivat toisiltaan mallioppimalla, keskustelemalla sekä viettämällä aikaa keskenään. (Salmela 2005, 5.)

Lapsiaan hoitava isä tukee isä-lapsisuhteen kehittymistä ja koko perheen hyvinvointia. Molempien vanhempien sitoutuminen lapsiin ja lastenhoitoon tasapuolistaa kasvatus- ja hoitovastuun jakautumista perheissä. (Isyys.net.) Tämän päivän perheissä miehille tarjotaan mahdollisuuksia isyyden monipuoliseen toteuttamiseen. He voivat jopa irrottautua hetkeksi työelämästä, ja jäädä halutessaan kotiin hoitamaan lapsia. Yhteiskunta tukee isyyttä muun muassa isyysvapaiden, isyysrahan ja isyysvalmennuksen muodossa. (Kela 2009.) Vuoden 2007 alussa voimaan tulleen perhevapaauudistuksen myötä perhevapaiden ajankohdasta sopiminen on työpaikoillakin helpompaa. (Isyys.net.)

Isyyttä on alettu tutkia vasta 1950 - 1960- luvuilla. Siihen asti isää pidettiin perhettä koskevissa tutkimuksissa lähinnä taustamuuttujana, kuten osallistuva – ei osallistuva isä, läsnä oleva – poissaoleva isä. Aikamme uranuurtaja isyystutkimuksessa on Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen lehtori ja isyystutkia Jouko Huttunen. Hänen laajaa ja ansiokasta työtä isyyttä koskevassa tutkimuksessa olen käyttänyt ahkerasti hyödykseni opinnäytetyössäni.

Isyyttä on tutkittu Suomessa esimerkiksi yhteiskunta-, käyttäytymis-, kasvatustieteen ja terveystieteissä (Mesiäislehto – Soukka 2005, 14, 16). Salmela (2005, 48 - 49) on tutkinut kasvatustieteiden pro gradu -tutkielmassaan isä-lapsiryhmän vaikutuksia isien käyttäytymiseen, sekä isä-lapsiryhmien antamaa tukea uudelle isyydelle. Tutkimuksen kohteena olivat isä-lapsiryhmien vetäjät. Tutkimuksen keskeisin tulos oli, että isät halusivat isä-lapsiryhmissä toiminnallista yhdessäoloa lastensa kanssa. Tutkimuksen mukaan oleellista isä-lapsitoiminnalle ovat ammattitaitoiset vetäjät, joiden kouluttaminen on ydinkysymys. (Salmela 2005, 72 – 74). Mesiäislehto – Soukka (2005) on tutkinut lääketieteen väitöskirjassaan perheenlisäystä isien kokemana. Nummi (2007) käsittelee kasvatustieteen pro gradu-tutkielmassaan hoivaisyyttä, ja kuinka hoivaisuus ilmenee isien ryhmäkeskusteluissa.

Tulen työssäni käsittelemään Rovaniemen perhepalvelukeskuksen isä-lapsiryhmän toiminnan merkitystä isille. Isä-lapsiryhmä kuuluu perhepalvelukeskuksen Napero-hankkeeseen, ja ryhmä kokoontuu kerran viikossa puolentoista tunnin ajan. Aiheeni on ajankohtainen, sillä Napero-hanke on päättymässä syyskuussa 2009, ja toiminnan jatko on epävarmaa. Pyrin tutkimustuloksillani tuomaan esiin asioita, jotka puoltavat toiminnan jatkumista myös tulevaisuudessa.

2 PERINTEISESTÄ ISYYDESTÄ UUTEEN ISYYTEEN

Perinteiseen isyyteen liittyy auktoriteetti, ja oikeus tehdä päätöksiä lasten tulevaisuudesta. Perinteisen isän kuului olla perheessään ensisijaisesti mies, ja isä edusti lapsilleen tätä miehisyyttä. Mieskulttuuri oli 1950-luvulla täynnä miehisiä kunnia-asioita, jotka edellyttivät miehen toimivan miehekkäästi. Isän ei ollut soveliaasta tarttua tuttipulloon tai kakkavaippoihin, sillä sen nähtiin riitelevän hänen miehisyytensä kanssa. Äidit halusivat miestensä olevan miehekkäitä miehiä, eivätkä ottaneet heitä mukaan lastenhoitoon. Isä oli perheenpää, jonka lastenhoito oli vähäistä ja satunnaista, mutta isä hoiti silti lasten kurituksen. (Huttunen 2001, 152 - 153.) Kun isät työskentelivät kotipiirissä ja opettivat lapsilleen oman ammattinsa, heillä oli käytännöllinen rooli kasvattajina. Palkkatyö vei isiä pois kotoa, jolloin isän rooli kutistui. (Korhonen 1999, 81.) Lainsäädännön tasolla isien yksinomainen oikeus

lapsiinsa säilyi aina vuoteen 1930 asti, jolloin uudistettu avioliittolaki (234/1929) tunnusti myös äitien oikeuden lapsiinsa. (Korhonen 1999, 81.)

Isyyden muuttumisen taustalla on toisen maailmansodan jälkeinen murroskausi. Naisten koulutustaso nousi, ja yleinen tasa-arvotietoisuus lisääntyi samalla, kun nais- ja tasa-arvolikkeet alkoivat kyseenalaistaa kotiäitiyttä ja taakkaa, joka aiheutui äitien käydessä töissä ja hoitaessaan sen lisäksi kotia. (Huttunen 1994, 48.) Perinteisen isyyden valtakausi sijoittui aikaan ennen 1960-lukua, jolloin äiti kuului kodin yksityisyyden piiriin ja isä kodin ulkopuolelle, työelämään (Huttunen 1999, 179). Kun tasa-arvoaate nousi, näkyi se ennen kaikkea pyrkimyksenä lisätä naisten valinnan ja itsensä toteuttamisen mahdollisuuksia samalle tasolle miesten kanssa. (Huttunen 2001, 44 - 45.)

2.1 Perinteinen isä ja pehmoisä

Jari Sinkkonen (1998, 18) on asettanut vastakkain niin sanotun perinteisen isyyden ja pehmoisyyden. Perinteiseen isän rooliin liitetään ankaruus, kurikasvatus, emotionaalinen etäisyys perheestä sekä epätasa-arvoinen jako kotitöissä ja lasten kasvatuksessa. Perinteinen isä huolehtii perheestään pomon lailla ja keskittyy lasten osalta ennen kaikkea heitä koskeviin suuriin päätöksentekoihin ja kurinpitoon. Tämä isätyyppi eli kulta-aikaansa 1950-1960-lukujen perheissä, mutta ei ole täysin vieras ilmiö vielä tälläkään vuosituhannella. (Korhonen 1999, 8.)

Pehmoisä on Sinkkosen (1998, 18) mukaan alusta asti läsnä vauvan hoidossa ja osallistuu aktiivisesti kaikkiin kotitöihin sekä lasten kasvatukseen. Pehmoisyys on suosittua, mistä kertoo perheiden halu jakaa esimerkiksi kotityöt demokraattisesti. Isyyden muutoksessa suurimpana asiana voidaan

pitää juuri isyyden pehmentymistä. Kun isä oli ennen perheenelättäjä, nykyään on siirrytty lähemmäksi hoivaisyyttä. (Kolehmainen 2004, 89.) Hoivaisuus liittyy käsitteenä yhteen uuden isyyden kanssa, ja sen perustana on jaettu vanhemmuus. Jaetulla vanhemmuudella tarkoitetaan molempien vanhempien tasavertaista osallistumista hoivaan, sekä perheen ulkoisten edellytysten turvaamiseen. Jaetussa vanhemmuudessa mies pitää isyyttä tärkeänä itselleen, ja isyys on elämänvaihe, johon kannattaa panostaa. (Huttunen 1999, 187.)

Isyyden pehmenemiseen liittyy isän aktiivisempi osallistuminen perheensä arkeen, mutta samalla isän auktoriteettiaseman katoaminen. (Kolehmainen 2004, 89.) Isän osallistuminen ei merkitse suoraan miehen pehmentymistä, vaan se voi toimia jopa miehekkäiksi tulkittavien toimintatapojen lujittajana, ja pehmoisyyttä voi toteuttaa varsin perinteisin tavoin. Isä voi pitää lapsensa kurissa, mutta antaa silti myös rakkautta ja hellyyttä. (Kolehmainen 2004, 93.) Myös Roos ja Rotkirch (1997, 6) toteavat, että isyys on muuttumassa perheenelättäjä- isänäkemyksestä hoivaavaan, rakastavan isän ihanteeseen. Miehen on opittava näyttämään tunteitaan, olemaan lastensa kanssa sekä hoitamaan arjen ongelmia, jotka ennen olivat isälle vieraita. Lasten hoitoa ei nähdä vain biologiasta ohjautuvaksi, naiselle luonnolliseksi toiminnaksi, vaan mieskin voi oppia hoitotyön siinä missä minkä tahansa muun uuden taidon. (Huttunen 2001, 171.)

Miehellä on samanlainen kyky hoivaavuuteen, kuin naisellakin. Hoivaavaa isää ei tarvitse nähdä naisellisena, vaan hoiva voi yhtä hyvin olla osa miehisyyttä. Tämä ajattelutapa on tukahdutettu vanhassa miehisuysajattelussa, joka ei tarjoa eikä salli miehelle hoivaavaa vanhemmuutta. Sekä tytön että pojan tulevaisuuden kannalta on hyvä kohdata jo varhain miehinen hoiva, tutustua siihen ja oppia olemaan sen kohteena. (Huttunen 2001, 182.) Hoivaavien isien lasten on huomattu osoittavan keskimääräistä enemmän empaattisuutta, vastuullisuutta,

hoivaavuutta ja myötätuntoisuutta. Lisäksi pojilla on havaittu keskitasoon verrattuna enemmän pitkäjänteisyyttä, sosiaalista taitavuutta ja itsenäisyyttä. Poika saa isältä mallin oman identiteettinsä rakentamiseen, ja hoivaava isä osoittaa, että hoiva ja huolenpito kuuluvat myös miehisyyteen. Tyttöillä on vastaavasti näyttänyt korostuvan hyvä koulumenestys ja urahakuisuus. Huttunen (2001, 186 - 187) kumminkin korostaa, että tällaisiin tutkimustuloksiin on aina syytä suhtautua pienellä varauksella, mutta tulokset ovat silti hoivaavan isän kannalta rohkaisevia.

2.2 Avustava isyys

Isän ottaessa enemmän osaa kodin- ja lastenhoitoon, alettiin hänet pian nähdä äidin apulaisena, jota Huttunen (1999,182) kutsuu avustavaksi isäksi. Avustavan isän kohdalla ei ollut tarkoitus sukeltaa syvälle vanhemmuuden roolijakoon, vaan siistiä perinteistä isänroolia hyödyllisemmäksi yhteistyökumppaniksi työssäkäyvälle äidille. Avustava isä ei osaa ajatella kotitöitä ja lastenhoitoa työnä, joka on vain yksinkertaisesti tehtävä – kuten päivittäinen hampaidenpesu tai peseytyminen. Avustava isä tekee kotitöitä niin paljon kuin äiti jaksaa pyytää, mutta harvemmin oma-aloitteisesti. Vastuullinen ja suunnitelmallinen vanhemmuus jää avustavan isän tapauksessa äidille. (Huttunen 1999, 183.)

1960-luvun kaupungistumisen myötä maaseudun työt hävisivät, kun perheet muuttivat kaupunkien kerrostaloihin. Nyt myös äidit siirtyivät helpommin ansiotyöhön. Avustava isyys vahvisti äidin asemaa ydinperheessä, sillä isä joutui nyt hänen määräysvaltansa alle, kun ennen kumpikin oli ollut osaja omalla tontillaan. (Salmela 2005, 13.) Parhaimmillaan avustava isä on lapsenkaitsija, ruuan lämmittäjä, autokuski ja lasten toveri. Kun perinteinen isä muuttui avustavaksi isäksi, laskeutui hän äitiä alemmalle vanhemmuuden tasolle, jonnekin äidin ja lasten välimaastoon. Isän auktoriteettiasema tuli

järjestellä uudelleen, ja hänen valtansa perheessä väheni. (Huttunen 2001, 167.) Vaikka avustava isyys ei vaikuta kovin syvälliseltä ja mairittevalta, on se silti huomattavasti läsnä olevampaa kuin perinteinen isyys (Huttunen 2001, 165).

Avustavan isän toiminta ei nouse miehestä sisältä päin, vaan auttaminen kotitöissä tapahtuu ulkoisten tekijöiden vaikutuksesta. Mies kuvittelee ”auttaneensa” vaimoaan tehdessään kotitöitä tai vaihtaessaan lapselle vaipan. Naiset eivät kuitenkaan pidä näitä itsestään selviä asioita lahjoina miehiltään, joten isien on turha odottaa vaimoilta vastalahjaa, eli arvostamista. (Tigerstedt 1994, 75.) Tigerstedt (1994, 77) puhuu naisten mallivallasta, joka selittää heidän ylivoimaisen pätevyytensä kodinhoidossa. Miehet näkevät kotityöt yksittäisinä ja irrallisina tekoina, joilla on selvä alku ja loppu, kun taas naiset hahmottavat perheen ja sen arjen dynamiikan paremmin kokonaisuutena.

2.3 Isyyden kehityssuunnat

Perinteisen isänmallin osittainen romahtaminen on käynnistänyt uudet kehityssuunnat, joista Huttunen (2001, 150 - 151) käyttää nimityksiä oheneva ja vahvistuva isyys. Vahvistuva isyys on ajattelutapa, jossa tärkeintä on miehen laaja-alainen sitoutuminen isyyteensä riippumatta siitä, onko isyys biologista vai sosiaalista. Tämä isyyteen sitoutuminen näkyy hänen arkitoiminnassaan ja ajankäytössään. Vahvistuvan isyyden kehityssuunta johtaa usein jaettuun vanhemmuuteen tai koti- isyyteen (Huttunen 2001, 153). Isä on lapsen saatavilla, vastuullinen, hoivaava sekä aktiivisessa vuorovaikutuksessa lapsen kanssa (Huttunen 1999, 179).

Ohenevan isyyden kehityssuunta kaventaa isyyden helposti pelkäksi biologiseksi isyydeksi. Ohenevaan isyyteen liittyy psykologinen isättömyys ja moderni yksinhuoltajuus, joka tarkoittaa äidin ja lasten yksinasumista siten, että isän osuus perheen arjessa on vain marginaalinen. (Huttunen 1999, 179.) Joskus hyvin alkanut isäsuhde kehittyy vanhempien takia huonompaan suuntaan esimerkiksi traumatisoivien perheprosessien – kuten riitaisan avioeron – saattamana (Huttunen 2001, 194).

Ääritapauksessa oheneva isyys on sitä, kun isä vain häipyy omille teilleen. Ohenevalle isyydelle tyypillistä on asuminen lapsesta erillään ja kykenemättömyys täyteen isyyteen, kuten vastuun kantamiseen. (Mesiäislehto-Soukka 2005, 19.) Ydinperheessä isyys ohenee isän välinpitämättömyyden ja vastuun kantamattomuuden vuoksi (Huttunen 2001, 154). Isä voi olla läsnä kotona, mutta väistää osallistumisvastuunsa olemalla psykologisesti poissa ja omissa oloissaan. Perheessä yritetään usein keksiä järkisyitä isän vähäiselle osallistumiselle lasten hoitoon ja kasvatukseen, ja useimmiten syyt vähäiseen osallistumiseen ovat pelkkiä verukkeita, joita muu perhe tukee. (Rönkä – Rönkä 1994, 62.)

Ohenevan isyyden eräs ilmenemismuoto on Peter Pan -ilmiö. Mies ei halua eikä kykene ottamaan vastuuta toisesta ihmisestä, eikä Peter Panin tavoin halua kasvaa aikuiseksi. Ilmiöön voi törmätä tavallisessakin avioliitossa, kun isä ei löydä itsestään toiset huomioon ottavaa generatiivista isyyttä. Työhön tai harrastuksiin omistautuminen voi olla isälle tärkeämpää kuin lapset. (Huttunen 1999, 181.) Mesiäislehto-Soukka (2005, 19) liittää ohenevaan isyyteen taloudelliset ongelmat, kun isät jättävät elatusapunsa suorittamatta. Myös päihteiden käyttö on valitettavan usein yksi ohenevan isyyden aiheuttajista. Rankasti juova tai häiritsevästi käyttäytyvä isä voi aiheuttaa lapselleen isättömyyden tunteen, vaikka isä olisikin fyysisesti läsnä. Isättömyyden tunteeseen kuuluu, että isä on jollakin tavoin riittämätön.

Riittämätön isä ei rakasta lapsiaan, ei puhu eikä näytä tunteitaan. (Oksanen 2006, 13.)

Ennen isien vähäiseen osallistumiseen oli vakaviakin syitä, kuten miesten lyhyempi elinikä, mutta nykyään isättömyyden aiheuttaa helposti vanhempien itsensä tekemä valinta. Kun mies hylkää lapsensa, tekee hän lapsista isättömiä. Isän lähtö voi aiheuttaa lapsissa levottomuutta ja itsesyytöksiä. Osatekijänä isyyden syntymiselle ja kehittymiselle pidetään miehen aikaisempia kokemuksia elämässä. Jos mies on itse kokenut hylätyksi tulon, saattaa hän tahtomattaan jatkaa perinnettä omien lastensa kohdalla. (Salmi 2005, 17.) Isän on henkilökohtaisesti päätettävä, kuinka vakavasti hän tahtoo sitoutua perhe- ja lastenhoitotehtäväänsä. Lähtökohtana on kuitenkin oltava isän omat tarpeet ja elämäntilanne. Pelkät muiden vaatimukset eivät riitä, vaan halun on lähdettävä isästä itsestään. (Rönkä – Rönkä 1994, 63.)

3 NÄKÖKULMIA ISYYTEEN

3.1 Aktiivinen isyys ja isäksi tulon merkitys

Isyystutkija Huttusen (2001, 182 - 184) mukaan isyyteen liittyvät neljä tärkeää asiaa:

1. Isäkin voi ja saa olla hellä äidin lisäksi.
2. Lapsella on hyvä olla kaksi hoivaajaa heti syntymästä lähtien.
3. Myös isä pystyy luomaan lapseen hyvän kiintymyssuhteen, sekä
4. Läheinen isä-lapsisuhde on miehelle tärkeä asia muun muassa oman aikuistumisen ja elämänlaadun kannalta.

Aktiivinen isyys on sekä miesten, naisten että lasten kannalta myönteinen asia. Tavoittelemisen arvoinen asia on isä, jolla on merkityksellinen kosketus lapsiinsa. (Komiteanmietintö 1999, 1.) Mies voi omalla toiminnallaan vaikuttaa isä-lapsisuhteen kehitykseen olemalla kiinnostunut lapsensa elämästä, sekä tukemalla ja kannustamalla lasta hänelle tärkeissä asioissa ja tilanteissa. Lapsi tarvitsee elämäänsä rajoja, joita voivat olla esimerkiksi nukkumaanmeno aika, ruokailuajat ja ulkona liikkuminen. Näistä asioista kiistelemine kuuluu vanhemmuuteen, ja hyvä vanhempi kestää erimielisyydet lapsensa kanssa hylkäämättä lasta. (Lemmetyinen 2006.) Myös lapsen täytyy voida luottaa siihen, etteivät vanhemmat hylkää häntä, vaikka hän näyttäisi avoimesti pahaa oloaan. Lapsi tarvitsee tukea oppiakseen virheistään ja kehittyäkseen parempaan suuntaan. (Määttä 2008.)

Mesiäislehto-Soukka (2005, 137) on tutkinut väitöskirjassaan perheenisästä isien kokemana. Tutkimuksen mukaan miehet kokevat isänä toimimisen ja lasten kasvatuksen tärkeäksi miehen perustehtäväksi. Perheenisäys merkitsee miehelle kodin rakentumista, raskaus ja uusi lapsi kasvamista

isänä ja kehittymistä miehenä. Isyys merkitsee miehelle henkistä kehittymistä, uutta alkua ja itsetunnon vahvistumista. Isyyteen kuuluva vastuu kasvattaa miestä isänä, ja vastuu vain kasvaa entisestään lapsen varttuessa. (Mesiäislehto-Soukka 2005, 134.)

Isät kokevat isäksi tulemisen luonnolliseksi asiaksi, ja omaan isyyteen vaikuttavat oman lapsuudenkodin isän ja perheen malli. Lisäksi kokemukset kavereiden perheistä ovat vahvoja vaikuttajia isänä olemiseen. Koulutus auttaa isyyteen siten, että uusi tieto voi olla helpommin omaksuttavissa. Isät pitävät tärkeänä asiana kasvattaa lapsensa kunniallisiksi, moraalisesti oikeudenmukaisiksi ja muita ihmisiä kunnioittaviksi kansalaisiksi. (Mesiäislehto-Soukka 2005, 121.)

Isän aktiivinen osallistuminen tuo perheelle lisää voimavaroja ja virikkeitä, ja isän roolin muutos voi parhaimmillaan koitua koko perheen hyväksi. Isälle tilanne saattaa silti olla myös stressaava hänen yrittäessään sovittaa yhteen työ ja isänrooli. Isäksi tuleminen on miehelle henkisen kehityksen kannalta keskeisempi asia siksi, että miehelle on paljon helpompi jäädä sivuun koko odotus- ja hoitoprosessista. (Rönkä – Rönkä 1994, 78.)

Salmelan (2005, 17) mukaan isän tunne-elämä kohentuu hoivaavuuden myötä, ja hoivaavat isät ymmärtävät herkemmin ja paremmin omia lapsiaan. Isän ja lapsen keskenään viettävä aika merkitsee isälle parempaa ymmärrystä ja herkkyyttä roolissaan. Lasta hoitaessaan isä oppii tuntemaan lapsensa, mitä tämä haluaa ja tarvitsee, miten hänen kanssaan kommunikoidaan, kuinka osoitetaan rakkautta ja miten tämän rakkaus saavutetaan (Spock 1990, 48). Aktiivisesti lastensa hoitamiseen osallistuvat isät ilmaisevat olevansa onnellisempia isyydestään kuin näistä tehtävistä syrjässä olevat. On kuitenkin muistettava, että isyyden tuoma tyydytys riippuu paljon valinnan vapaudesta, sillä harvoin pakotettu isyys johtaa hyviin lopputuloksiin. (Badinter 1993, 238.)

Badinter (1993, 250) kirjoittaa lapsen kiintymisestä vanhempiinsa. Ensisijaiseksi kiintymyksen kohteeksi muodostuu sukupuoleen katsomatta se vanhemmista, joka kiinnittää eniten huomiota lapseensa. Hänen ensisijaisuutensa ei sulje pois muita henkilöitä, ja lapsen mieltymykset muuttuvat ajan myötä. Vaikka useat lapset näyttävät ensimmäisen ikävuotensa aikana olevan lähempänä äitejään, kahden seuraavan vuoden aikana he vaihtavat mielivanhempaansa useaan kertaan. Kun lasta hoitava isä hyväksyy lapsen ja reagoi herkästi hänen tarpeisiinsa olemalla hänen kanssaan vastavuoroisessa suhteessa, lapsi kiinnittyy häneen turvallisesti. Vanhemman turvallisuudella on myös yhteys lapsen käyttäytymiseen. (Rönkä – Rönkä 1994, 156.) Laadullisesti hyvä isä-lapsisuhde syntyy silloin, kun yhteistä aikaa on riittävästi. Isän osallistuminen lähentää isän ja lapsen suhdetta, ja edistää varhaisen vuorovaikutuksen kehittymistä. (Kaila – Behm 1997, 25.)

3.2 Sosiaalinen isyys

Sosiaalinen isä asuu ja jakaa arjen lapsen kanssa, vaikka ei olekaan lapsen biologinen tai juridinen isä. Sosiaalinen isä esiintyy julkisesti lapsen kanssa sosiaalisissa tilanteissa, joissa ulkopuoliset tottuvat pitämään miestä lapsen isänä. Lapset puhuttelevat usein sosiaalista isää etunimellä tai lempinimellä, jonka vuoksi sosiaalisesta isästä puhuttaessa voi paremminkin käyttää termiä ”mieskaveri”. (Huttunen 2001, 62 - 63.)

Sosiaalinen isyys liittyy myös biologiseen isyyteen, sillä pelkkä lisääntyminen, sukusolujen antaminen ei riitä. Rakkaussuhde omaan jälkeläiseensä, järjen valinnat, vastuullisuus ja oman elämänsä järjestäminen lapselle sopivaksi tekevät myös biologisesta isästä sosiaalisen. Isän voi silti olla vaikeaa ottaa itselleen isyys, sillä lapsella näyttää jo olevan lapsen hoidosta kuin

luonnostaan selviytyvä aikuinen, äiti. (Cacciatore – Korteniemi- Poikela 2006.)

Sosiaalinen isyys tarjoaa isille keskeisempää roolia perheessä, sekä antoisaa ja eheämpää ihmissuhdetta lapseen. Sosiaalisella isyydellä on merkitystä koko perheen elämään. Isien aktiivinen osallistuminen kodin- ja lastenhoitoon parantaa naisten mahdollisuuksia työn ja perheen yhteensovittamisessa. (Varanka 2008.)

3.3 Psykologinen isyys

Psykologisella isyydellä tarkoitetaan isän tunnepohjaista kiintymystä lapseen. Lapsi osoittaa kiintymyksensä isään, ja turvautuessaan häneen antaa isälle tunteen kasvatuksen arvovallasta. Psykologinen isyys määrittyy ensisijaisesti lapsen kautta, eli ketä lapsi pitää isänään. Psykologinen isyys on sekä vaikein saavutettava että hahmotettava isyyden muoto. Isän ja lapsen kiintymyssuhde muistuttaa äidin ja lapsen välistä vastaavaa suhdetta. Psykologinen isyys ei kulje käsi kädessä biologisen ja sosiaalisen isyyden kanssa, sillä kiintymyssuhteen kehittyminen lapseen ei ole itsestään selvä asia. Psykologisen isyyden tunnistaa helpoiten silloin, kun isällä on lapseen useita tunnepohjaisia merkityksiä, kuten miehen voimakas halua hoivata ja suojella lastaan. (Huttunen 2001, 64 - 65.)

Tärkein ja olennaisin asia on se, että isä ja lapsi tuntevat aitoa iloa ja tyydytystä yhdessäolosta (Huttunen 2001, 64). Martti Esko (1984, 29) toteaa, että juuri psykologista isyyttä tarvitaan ja paljon. Hänen mukaansa liian moni isä on vain ”lihallisesti läsnä”, eli silloin tällöin kotona, mutta ei silloinkaan löydä kotoa juuri mitään tehtävää. Jos toimeentulo ja eri hyödykkeiden hankkiminen on ainoa asia, mitä perhe isältä odottaa, jää psykologinen isyys

saavuttamatta. Isä saattaa korvata suhteensa lapseen leluilla ja karkeilla, mutta omaa lastaan hänen on silti vaikea löytää.

3.4 Generatiivinen isyys

Ilmaisulla "uusi isyys" halutaan luoda mielikuvaa aivan uudenlaisesta suhtautumisesta isyyteen ja vanhemmuuteen. Isä voi oppia täydellisesti tyydyttämään lapsen tarpeet, eikä hoidon ja hoivan jakamiselle äidin kanssa nähdä mitään esteitä. Tälle uudelle isyydelle sisällöllisempi nimitys on generatiivinen isyys. Käsite on alun perin lähtöisin Eriksonin (1982, 253) sosiaalisen kehityksen teoriasta, joka tarkoittaa keskiaikuisuuteen siirtyvän henkilön halua ja kykyä huolehtia ja hoitaa seuraavaa sukupolvea. Erikson sijoitti generatiivisen isyyden miehen keski-ikänsä sisällöksi.

Isyyden yhteydessä käsitteellä generatiivinen viitataan yleensä isyyden laatuun, kuten läheisyyteen, huolenpitoon ja sitoutumiseen. Isällä on silloin varaa ottaa toisia huomioon, kantaa vastuuta ja huolehtia muista, koska hänen omat voimavaransa eivät hupene oman egon ylläpitämiseen. Generatiivinen isyys kehittyy ennen kaikkea silloin, kun mies saa lapsen syntymästä lähtien runsaasti hoivakokemuksia, ja ottaa osaa kaikenlaiseen lapsen varhaishoitoon. (Huttunen 2001, 172.)

Dollahite & Hawkins (1997, 18 - 19) ovat luonnehtineet generatiivista isää mieheksi, joka vastaa lapsen tarpeisiin luoden ja ylläpitäen eettistä suhdetta häneen. Isänä olemisen tarkoitus on turvata lapselle turvallinen kasvuympäristö ja kehitys. Vuorovaikutustaitojen opetuksen tarkoituksena on helpottaa lapsen ja ympäristön kohtaamista, ja rohkaista lasta kohtaamaan ja ymmärtämään ihmisiä.

4 ISÄN VANHEMMUUDEN TUKEMINEN

Isällä on nykyään entistä näkyvämpi ja itsenäisempi rooli lasten ja yhteiskunnan eri instituutioiden välisissä kohtaamisissa. Yhteiskunta rohkaisee miehiä isyyteen eri asiantuntijoiden, valistuksen ja neuvonnan muodossa. Yhä suurempi joukko isistä kokee nykyään oikeudekseen ja velvollisuudekseen osallistua tasaveroisesti lasten kasvatukseen ja hoitoon yhdessä äidin kanssa. Ensisijainen vastuu kasvatuksesta ja lapsen hyvinvoinnista kuuluu vanhemmille. Heidän työtään tukevat monipuoliset ja kattavat lasten ja lapsiperheiden asiantuntijapalvelut. Ennen perhevalmiudet siirrettiin perinteisesti sukupolvelta toiselle perheen ja suvun parissa, mutta nykyään tämä käytäntö on murentunut. (Komiteamietintö 1999, 21.)

Ennen isillä ei ollut mitään asiaa synnytyshuoneisiin, mutta nykyään isiä valmennetaan ja heidät toivotetaan tervetulleiksi synnytyssoleihin. Pyrkimyksenä on tehdä synnytyksestä koko perheen asia. Sinkkosen (1998, 56 - 58) mukaan useat isät kokevat synnytyksen myönteisempänä tapahtumana kuin äidit. Isät, jotka ovat osallistuneet synnytykseen, hoitavat vauvaa aktiivisemmin ensimmäisten kuukausien aikana kuin ne, jotka eivät olleet synnytyksessä mukana.

Sosiaali- ja terveysministeriö on linjannut isyyden tukemista 1990-luvun lopusta alkaen. Isätoimikunta totesi, että neuvolatyö on jo vuosikymmenet keskittynyt naisten ja lasten hyvinvointiin isien jäädessä taka-alalle (STM 2008, 13). Sosiaali- ja terveysministeriö järjesti vuosina 2002 - 2003 tiedotuskampanjan, jonka tarkoituksena oli kannustaa isiä pitämään enemmän perhevapaita, ja samalla vaikuttaa isyyteen ja isien vanhemmuuteen liittyviin asenteisiin perheissä ja työyhteisöissä. (STM 2008, 15.)

4.1 Isyysvapaa ja isäkuukausi

Suomi kuuluu niin sanottuun Pohjoismaiseen julkis palvelumalliin, jossa valtion tehtävänä on luoda puitteet perheiden tarvitsemille palveluille ja lasten elinoloille. Perhevapaisiin kuuluvat äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaiden lisäksi täysimääräinen, osittainen ja tilapäinen hoitovapaa. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2008.) Isyysvapaa voidaan käyttää samaan aikaan, kun äiti on äitiys- tai vanhempainvapaalla, tai heti äidin äitiysvapaakauden jälkeen lapsen ollessa noin neljä kuukautta vanha. Isyysvapaan pituus on 1 - 18 arkipäivää ja Kela maksaa isyysvapaan ajalta isyysrahaa. Isyysrahan saaminen edellyttää, että isä ei isyysvapaan aikana työskentele tai opiskele päätoimisesti. Isyysrahan saamiseksi isän on asuttava äidin kanssa yhteisessä taloudessa. Poikkeuksena on, jos vanhemmat ovat naimisissa, mutta isä asuu toisaalla esimerkiksi työn vuoksi. (Kela 2009.)

Perhevapaita käsittelevää lainsäädäntöä uudistettiin vuonna 2006, ja perhevapaa uudistus tuli voimaan vuoden 2007 alussa (Isyys.net). Isien näkökulmasta uudistus lisäsi niin sanotun isäkuukauden aikaisempaa joustavampaa ajoittamista vanhempien elämäntilanteiden mukaan, ja tarkoituksena on kannustaa isiä käyttämään vanhempainvapaita aktiivisemmin. (STM 2008, 16.) Lapsen syntymän jälkeen pidettävän isyysvapaan lisäksi isä voi pitää kokonaisen isäkuukauden lapsensa kanssa. Isäkuukauden pituus on 13 - 24 arkipäivää. (Kela 2009.) Myös työyhteisöt hyötyvät uudistuksista, kun vapaiden ajankohdista sopiminen on helpompaa, ja työnantajalle maksettavat palkkojen korvaukset suurempia korotettujen vanhempainvapaapäivärahojen vuoksi (Isyys.net).

4.2 Isyysvalmennus osana neuvolatoimintaa

Isyyden tukeminen osana neuvoloiden toimintaa on noussut esiin muun muassa perhevalmennuksen kehittymisen kautta. Neuvolatoiminta on jo vuosikymmenet keskittynyt suurilta osin äitiin ja lapsiin, mutta nykyään isien odotuksiin ja tarpeisiin on kuitenkin alettu kiinnittää entistä enemmän huomiota. (STM 2008, 13.)

Vuonna 2006 sosiaali- ja terveysministeriö laati verkossa täytettävän kyselylomakkeen Suomen äitiys- ja lastenneuvoloille, jonka tarkoituksena oli kuvata isien tukemisessa käytettäviä toimintatapoja. Tulosten mukaan isien käynnit äitiys- ja lastenneuvoloissa ovat selvästi lisääntyneet, ja jotkut terveydenhoitajat järjestävät varta vasten isille suunnattuja iltavastaanottoja neuvoloissa. Suuri osa terveydenhoitajista tekee kotikäynnin synnytyksen jälkeen ja varmistaa, että isäkin on silloin kotona. Neuvoloissa on yleisesti otettu käyttöön isät huomioon ottavia toimintatapoja. (STM 2008, 3.) Neuvola tarjoaa isille tukea läheisen ja kestävä suhteen luomiseksi omaan lapseen, ja auttaa ratkaisemaan perhesuhteisiin ja lastenhoitoon liittyviä ongelmia ja ristiriitoja. Miehillä tarjotaan henkilökohtaista tukea, jotta he voisivat kehittää isyyttään ja löytää voimavaroja turvalliseen ja kestävä isyyteen. Työskentelymuotoina ovat vauvan- ja lapsenhoidon opastaminen, yksilökeskustelut ja tarvittaessa parikeskustelut. (Kauppila – Sipilä 2007, 16.) Isien itsetuntoa vahvistavina tukimuotoina käytetään kuuntelemista, paneutumista isän kysymyksiin ja hänen hyväksymistä omana itsenään (Kauppila – Sipilä 2007, 15). Isyyden tukeminen jo ennen syntymää on merkityksellistä paitsi isille itselleen, myös koko perheelle. Isyyden varhaisella tukemisella on mahdollista vaikuttaa myönteisesti isäksi tuleminen kokemukseen ja lisätä miehissä turvallisuuden ja pärjäämisen tunteita. (Peitsalo, 12.)

Isien lisääntyneet käynnit neuvolassa kertovat isien kasvaneesta sitoutumisesta lapseen ja vanhemmuuteen (STM 2008, 4). Äitiysneuvolan jälkeen kontaktit vanhempiin jatkuvat lastenneuvoloissa, joissa

vuositarkastuksissa tapahtuvat käynnit tarjoavat tilaisuuden käsitellä vanhemmuuteen, perheen vuorovaikutukseen ja lasten kasvatukseen liittyviä asioita. (Komiteamietintö 1999, 22.) Arja Kaila-Behmin (1997, 31) mukaan isät ovat yleisesti ottaen olleet tyytyväisiä vanhempien tarpeista lähtevään perhevalmennukseen, ja pitävät vertaisryhmiä ja hyvää ilmapiiriä tärkeinä. Perhevalmennus antaa isille itseluottamusta ja varmuutta isänä olemiseen ja vanhemmuuteen.

Helinä Mesiäislehto-Soukka toteaa väitöskirjassaan (2005), että isyyteen valmentamista ei pidä jättää pelkästään äitiyshuollon tehtäväksi, vaan peruskoulujen on huolehdittava omasta osuudestaan. Perhekasvatusta olisi hyvä lisätä peruskoulujen opetussuunnitelmiin, ja sen sisältöjä ja menetelmiä kehittää.

4.3 Isäryhmät

Isäryhmien tarkoituksena on tuoda yhteen samassa elämäntilanteessa olevia miehiä keskustelemaan isyyteen liittyvistä asioista. Taloudellisen tuen ja erilaisten mahdollisuuksien – kuten isyyssvapaiden – lisäksi isät tarvitsevat myös toisenlaista tukea isyydelleen. Kun aikaisemmin sukulaisverkostot olivat lähempänä, saivat isät oppia isyyteensä havainnoimalla lähiympäristöään. Kaikilla isillä ei ole lähiympäristössä lapsiperheitä tai miehiä, joilla on pieniä lapsia. Puolisolta saa tukea, mutta on tärkeää, että isät saavat keskustella asioistaan myös miesten kesken, eli vertaisryhmissä. (Paajanen 2006, 100.) Isäryhmissä miehet pitävät erityisesti keskusteluista, kokemusten vaihdosta ja siitä, että voi vapaasti kysyä mieltään askarruttavista asioista henkilöltä, jolla on kokemusta isyydestä (Huttunen 2001, 211, 213). Isäryhmät kuuluvat oleellisesti perhevalmennuksen piiriin. Isäryhmien tavoitteena on luoda miehille paremmat mahdollisuudet osallistua

lastenhoitoon ja kasvatukseen alusta lähtien. Äidin ja isän välisiä puhevalmiuksia parannetaan tarpeen mukaan, ja isyyden kasvuprosessia tuetaan. (Saneri – Elomaa 2009, 3.)

Isille tarkoitetut ryhmät ovat tärkeitä ja hyödyllisiä etenkin tuoreiden isien kohdalla. Miesten hoivapuhe on henkilökohtaista, eikä kulttuurimme isille kuulu puhua tunteistaan kovin avoimesti. Lasten kanssa tehdyt asiat eivät aina kuulu työpaikoille, eikä saunanlauteilla tai oluttuopin ääressä ole tapana keskustella kasvatuskysymyksistä. Isillä olisi kuitenkin paljon puhumisen ja kokemusten jakamisen tarvetta, siksi isäryhmiä tarvitaan. (Nummi 2007, 27.)

Komulainen ja Sipiläinen (1999, 78 – 80) ovat haastatelleet pro gradu -tutkielmassaan kahdeksaa perhevalmennuksen isäryhmään osallistuvaa odottavaa tai tuoretta isää. Tutkimuksen mukaan isät pitivät ryhmää arvokkaana ja tärkeänä, mutta kenelläkään ei ollut kovin syvällisiä tarkoitusperiä ryhmään osallistuessaan. Osallistumispäätökseen vaikutti eniten huoli puolison hyvinvoinnista. Isät pitivät hyvänä asiana ajatusten vaihtoa muiden kanssa, ja kokivat keskustelut mukavina ja luonnollisina. Ryhmän pieni koko koettiin tärkeäksi keskustelujen onnistumisen kannalta. Tutkimuksessa todetaan, että suomalainen mies kyllä puhuu, kunhan ryhmätilanne on turvallinen.

5 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

5.1 Työn taustaa

Rovaniemen perhepalvelukeskuksen Isä-lapsitoiminta on alle kouluikäisten lasten ja heidän isiensä kohtaauspaikka. Vapaamuotoinen yhdessäolo ja leikki mahdollistavat tutustumisen samassa elämäntilanteessa olevien ihmisten

kanssa. Lapset pystyvät harjoittelemaan sosiaalisia taitojaan muiden lasten ja aikuisten kanssa samalla, kun isät ja lapset viettävät aikaa keskenään, ja siten vahvistavat isä-lapsisuhteen kehittymistä. Toiminta on maksutonta, aktiivista yhdessäoloa, jossa isät huolehtivat lapsistaan. Ennakkoilmoittautumisia ei tarvita, joten toiminta on vapaaehtoista. Isä-lapsiryhmä on neutraali paikka, jossa esimerkiksi uskonnollisuudella ei ole näkyvää osaa. Toiminta on alkanut helmikuussa 2008.

Toimintaa järjestää Rovaniemen kaupungin perhepalvelukeskuksen Napero-hanke, joka on kaupungin sosiaali-, terveys- ja päivähoitopalveluiden yhteistyöhanke vuosille 2007- 2009. Hankkeen päämääränä on lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ennaltaehkäisevän työn näkökulmasta. Tavoitteena on vanhemmuuden vahvistaminen sekä osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistäminen. Yksi toimintatavoista on vertaisryhmätoiminta, johon kuuluu isä-lapsiryhmän lisäksi avoin päiväkotikoti sekä perhevalmennus. (Rovaniemi.fi 2008.)

Rovaniemen kaupungin lisäksi isä-lapsitoimintaa on järjestetty muuallakin Suomessa. Jyväskylän perhehanke on vuosina 2005 - 2008 toiminut ennaltaehkäisevänä, lapsiperheiden hyvinvointia tukevana kumppanuushankkeena. Perheneuvolan kanssa toteutettu isän paikka - vertaisryhmä oli tarkoitettu pienten lasten isille, jotka olivat kiinnostuneita pohtimaan omaa isyyttään ja vanhemmuuttaan isäryhmässä. Sen lisäksi järjestettiin Isä rundi-tapahtumasarja, jonka aikana isille ja lapsille järjestettiin erilaista toimintaa ympäri Jyväskylän aluetta. (Jyväskylän seudun perhehanke 2009.)

Nuorten miesten kristillinen yhdistys kehittää isä- lapsitoimintaansa vuosina 2007- 2010. Yhdistys järjestää vuosittain useita isä-lapsileirejä, joissa isillä ja lapsilla on mahdollisuus olla yhdessä ja tutustua muihin aikuisiin ja lapsiin.

Toiminnan tarkoituksena on isien ja lapsien henkisen, hengellisen ja fyysisen hyvinvoinnin edistäminen. (NMKY 2009.)

Mannerheimin lastensuojeluliiton Lapin piirin Vastuullinen vanhemmuus - projekti ajoittui vuosiin 2002 - 2005, ja tarkoituksena oli saada isät paremmin mukaan perhe-elämään. Projektiin kuului Rankka jätkä- hanke, joka tarkoitettiin Lapin odottaville ja pienten lasten isille. Mannerheimin lastensuojeluliiton mukaan rankka jätkä on mies, joka tekee valintoja lapsensa parhaaksi, kantaa vastuun lapsestaan ja tietää, että lastenhoito on rankkaa työtä. (MLL 2004.)

5.2 Tutkimuksen tarkoitus, kohderyhmä ja tutkimustehtävä

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää Rovaniemen perhepalvelukeskuksessa toimivan isä-lapsiryhmän toiminnan merkitystä ryhmään osallistuville isille. Tavoitteena on saada hyvä kokonaiskuva isien ajatuksista koskien ryhmää, siihen osallistumista, sen toiminnallista sisältöä ja tulevaisuuden näkymiä. Tavoitteenani on myös kehittää omaa sosionomin (AMK) ammatillista osaamistani työni eri vaiheissa.

Tutkimukseni kohderyhmänä ovat isät, jotka ovat osallistuneet perhepalvelukeskuksen isä-lapsiryhmään sen toimintakauden aikana. Tutkimukseen osallistui yhteensä 16 isää, joista jokainen vastasi kyselylomakkeeseen. Lisäksi sain haastateltavaksi kaksi vapaaehtoista, joiden vastauksia erottelen tutkimustulosten suorissa lainauksissa koodeilla A ja B. Sitaatit, joiden perässä ei ole koodeja, ovat kyselylomakkeista poimittuja vastauksia.

Tutkimustehtävänä on selvittää isä-lapsiryhmän toiminnan merkitystä isille, eli mitkä syyt vaikuttavat siihen, että isät osallistuvat toimintaan. Tutkimusluvan minulle myönsi sosiaali- ja terveystoiminta maaliskuussa 2009.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä käytän laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta, ja lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Laadullinen tutkimus pyrkii ennemmin löytämään tosiasioita, kuin todentamaan jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi – Remes - Sajavaara 2008, 157.) Laadullinen tutkimus sopii tähän tutkimukseen, koska tavoitteena on ymmärryksen lisääminen koskien isien ajatuksia. Tutkimuksessa pyrin saamaan selville merkityksiä, joita kohderyhmän jäsenet antavat tutkittavalle ilmiölle, eli isä-lapsiryhmälle.

Laadullinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista, ja aineisto kerätään luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Aineiston keruussa suositaan metodeja, joissa tutkittavan ääni pääsee varmasti esille. Tällaisia metodeja ovat muun muassa teema- ja ryhmähaastattelut, sekä osallistuva havainnointi (Hirsjärvi ym 2008, 160). Tutkimukseni aiheen ja tutkimustehtävän kannalta kvalitatiivinen tutkimusote oli paras vaihtoehto. Ainoa keino päästä kunnolla selville isien ajatuksista ja mielipiteistä, oli avoin kyselylomake sekä kasvokkain tapahtuva haastattelu.

6.2 Tutkimusaineisto ja sen keruumenetelmät

Aineiston keruumenetelmiä pohtiessani päädyin avoimeen kyselylomakkeeseen. Se on lomake, jossa ei anneta valmiita vastausvaihtoehtoja, vaan vastaukselle jätetään tyhjä tila (Hirsjärvi ym 2008, 192). En halunnut laittaa valmiita vastausvaihtoehtoja, koska laadullisessa tutkimuksessa tutkittavan – tässä tapauksessa isien – omat kokemukset ja sanottava on tärkeää. Valmiit vastausvaihtoehdot olisivat johdatelleet vastaajia liikaa tiettyihin suuntiin, eivätkä vastaukset olisi tuoneet esiin isien ajattelun keskeisimpiä ja tärkeimpiä asioita. Kyselylomakkeen etuna on, että sen avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto. Tutkimuslomake myös säästää tutkijan aikaa ja vaivannäköä. Kyselyn heikkoutena voidaan pitää sitä, kun tutkija ei voi varmistua siitä, kuinka vakavasti tutkittavat ovat suhtautuneet tutkimukseen, ja kuinka huolellisia ja rehellisiä vastaukset ovat. (Hirsjärvi ym 2008, 190.)

Kyselyn lisäksi haastattelin kahta vapaaehtoista isää kyselylomakkeiden pohjalta toukokuussa 2009. Tarkoituksena oli tehdä teemahaastattelu, mutta loppujen lopuksi käytin melko paljon valmiiksi mietittyjä kysymyksiä, eli haastatteluni muotoutuivatkin enemmän strukturoiduiksi. Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit ovat selvillä, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuu. Strukturoidussa eli lomakehaastattelussa kysymysten muoto ja järjestys on valmiiksi mietitty, ja se on siten helpompi toteuttaa. (Hirsjärvi ym 2008, 202.) Valmiiden haastattelukysymysten lisäksi kysyin muitakin mieleeni tulevia asioita, ja keskustelin isien kanssa vapaasti aiheesta. Siksi miellän tekemäni haastattelut teemahaastattelun ja strukturoidun välimaastoon.

Aineiston koolla ei ole välitöntä vaikutusta tutkimuksen onnistumiseen. Aineistoa on riittävästi, kun uudet tapaukset eivät tuota tutkimusongelman kannalta uutta tietoa. (Karasti 2004, 33 – 34.) Tässä tutkimuksessa monet

vastaukset olivat toistensa kaltaisia, joten koen, että tutkimusaineistoa oli kerätty riittävästi.

6.3 Aineiston analysointi

Aineiston käsittely ja analysointi on hyvä aloittaa mahdollisimman pian aineiston keruuvaiheen jälkeen (Hirsjärvi ym 2008, 218). Kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko on koko tutkimuksen ydinasia, ja analyysivaiheessa on tarkoitus saada vastaukset ongelmiin ja tehdä luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä (Hirsjärvi ym 2008, 216). Kun vastaukset oli kerätty, tarkistin ensin kaikki lomakkeet mahdollisten virheiden varalta. Mikäli vastaaja on jättänyt vastaamatta useaan kohtaan tai vastaukset ovat epäselviä, harkitaan koko lomakkeen hylkäämistä (Hirsjärvi ym 2008, 216). Kirjoitin vastaukset puhtaaksi samalla yhdistellen samantyyppisiä kysymyksiä ja vastuksia toisiinsa, ja liittämällä vastaukset valitsemieni teemojen alle. Vastauksista nousi esiin isien ajatuksia ja toiminnan merkityksiä, mutta koska kyselyssä vastaustila on rajallinen, vastaukset olivat melko lyhyitä.

Litteroin haastattelut heti haastattelujen jälkeen, eli kirjoitin aineiston puhtaaksi sanasanalta. Litterointi tuntui minusta huomattavasti paremmalta vaihtoehdolta, kuin analyysien tekeminen suoraan nauhoilta, sillä näin minulle jäi kirjalliset dokumentit kokonaisista haastatteluista. Litterointivaiheessa on jo hyvä tietää mitä analyysitapaa tulee myöhemmin käyttämään. Itse päädyin aineiston analysointiin teemoittelemalla. (Hirsjärvi ym 2008, 217, 219.) Teemoja eli keskeisiä aiheita muodostetaan useimmiten aineistolähtöisesti, eli etsimällä tekstimassasta eri haastatteluja ja vastauksia yhdistäviä tekijöitä. Kun aineistoa käsitellään teemoittain, kunkin teeman alle kootaan esimerkiksi haastattelujen ne kohdat, joissa puhutaan kyseessä olevasta teemasta. (Saaranen - Kauppinen – Puusniekka 2006.)

6.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Luotettavuudella tarkoitetaan tutkimustulosten ja tutkittavan todellisuuden mahdollisimman hyvää vastaavuutta. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus on riippuvainen luotettavasta aineistosta, analyysiprosessista sekä tulosten luotettavasta esittämisestä. (Koivisto 2003.) Laadullisen tutkimuksen pääasiallinen luotettavuuden kriteeri on tutkija itse, ja arviointi koskee koko tutkimusprosessia. Tutkija joutuu pohtimaan tekemiään ratkaisuja, sekä ottamaan kantaa tutkimuksensa luotettavuuteen. (Eskola – Suoranta 1998, 209 - 210.)

Työssäni pidän tärkeänä osallistuvien isien anonymiteetin säilyttämistä, enkä tuo esille juuri mitään taustatietoja vastaajista. Tässä tutkimuksessa pidän aineistoa luotettavana, koska jokainen vastaaja on itse osallistunut isä-lapsiryhmän toimintaan henkilökohtaisesti. Luotettava tutkimus ei saa sisältää epäolennaisia tai satunnaisia tekijöitä, ja tämän vuoksi käytän tutkimustuloksissani suoria lainauksia haastatteluista, ja sitaatteja kyselylomakkeista. Satunnaiset tekijät karsiutuvat yleensä pois tutkimuksen edetessä, sillä laadullisessa tutkimuksessa tutkimus ja tutkimusprosessi ovat koko ajan arvioinnin alla. (Varto 1992, 391 – 392.)

Tutkijan eettinen vastuu korostuu erityisesti sellaisissa tutkimuksissa, joissa tutkimus kohdentuu ihmisen henkilökohtaisiin kokemuksiin, ja joissa käytetään menetelmiä, jotka edellyttävät dialogia tutkijan ja tutkittavan välillä (Rissanen 1999). Tutkimuksen kohdistuessa ihmisiin on tärkeä selvittää, miten henkilöiden suostumus hankitaan, ja millaista tietoa heille annetaan. Lähtökohtana tutkimuksessa tulee olla ihmisarvon kunnioittaminen. Itsemääräämisoikeutta on kunnioitettava antamalla ihmisille mahdollisuus valita, haluavatko he osallistua tutkimukseen vai eivät. (Hirsjärvi ym. 2008, 25.)

Osallistuin itse keväällä 2009 isä-lapsiryhmän toimintaan, ja esittelin itseni osallistujille. Kerroin työni taustoja ja pyysin isiä vastaamaan kyselylomakkeeseen. Painotin, että henkilötietoja ei tarvitse antaa, vaan vastaukset ovat täysin anonyymeja. Kysyin ryhmässä ääneen vapaaehtoisia isiä haastatteluun, ja kaksi ilmoittautui minulle ryhmän kokoontumisen jälkeen.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Valitsemani teemat ovat *ryhmään osallistuminen, ryhmän vaikutukset isä-lapsisuhteeseen, toiminnan merkitys sekä toiminnan tulevaisuus.*

7.1 Ryhmään osallistuminen

Tutkimukseni aluksi halusin kartoittaa osallistujien aktiivisuutta kysymällä kuinka kauan ja kuinka säännöllisesti isät ovat olleet toiminnassa mukana. Tiedustelin myös, mikä sai isät lähtemään toimintaan mukaan.

"Keväällä-08. Pari kertaa kuussa."

"Keväällä 2008. Osallistun toimintaan aina, kun mahdollista."

"2008 keväällä, olen osallistunut säännöllisesti, sen mukaan kun lasten sairauksien osalta olemme päässeet."

"Alkuvuodesta -09, osallistun n. 2 kertaa kuussa.

"Lehti-ilmoitus (Uusi Rovaniemi)."

"Löysin tietoa toiminnasta netistä ja kiinnostuin."

"Halu löytää yhteinen juttu lapsen kanssa."

"Mahdollisuus lapselle tavata ikäisiään, hän kun on kotihoidossa."

"Pelkkiä isiä ja lapsia. Sopiva klo aika, lähellä kotia, kiva puuhastella lasten kanssa eri ympäristössä."

"Tää ei silleen velvota mihinkään, ja ohjelma paljastu sellaseksi, että se on enemmänki sitä että tulee sellaista yhteistä aikaa ja se on kauheen silleen vaivaton paikka olla."(Haastateltava A).

Suurin osa vastaajista on ollut mukana ryhmän toiminnassa alusta saakka, eli kevästä 2008. Vain neljä vastaajaa kertoi tulleen ryhmään myöhemmin. Isät ovat saaneet tiedon ryhmän olemassaolosta Uusi Rovaniemi- lehdestä, tuttaviltaan tai internetistä. Isät painottavat vastauksissaan toiminnan vapaaehtoisuuden tärkeyttä, eli toiminta ei velvoita mihinkään. Työn tai elämäntilanteen vuoksi säännöllinen osallistuminen ja sitoutuminen ovat monen mielestä vaikeaa. Isien mukaan ryhmään on helppo tulla, ja se tarjoaa aikaa ja mahdollisuuden olla lapsen kanssa nykyajan kiireen keskellä.

Salmela (2005, 30) toteaa pro gradu- tutkielmassaan, että isien osallistumiseen vaikuttavat ainakin isän motivaatio, isäntaidot, isän itseluottamus ja isälle annettu sosiaalinen tuki. Isän motivaatioon lastenhoidossa vaikuttaa se, millaisen mallin oma isä antoi lastenhoitoon ja lasten kanssa olemiseen.

Isä-lapsiryhmän vetäjä on mies, ja jotkut isät sanovat osallistuneensa toimintaan hyvän ryhmänvetäjän vuoksi. Tiedustellessani ryhmän vetäjän sukupuolen merkitystä, isät vastasivat miehen sopivan naista paremmin, sillä onhan kyseessä isä-lapsiryhmä.

"Lapset on tykännyt ja lapset ei erottele silleen. Mutta musta on ihan kiva juttu, että siinä on niinku mies, sillä harvemmin miehiä näkee tämmösissä. Tai siis mää oon nähny että aina nää kaikki seurakunnan ja kaikki tämmöset kerhot, niin niissä on ollu naisvetäjiä. Sitte on ollu tän Reiskan muskareita ja se on ollu tosi kivaa."(Haastateltava A).

"Kyllä sillä vetäjällä on vaikutusta siihen ilmapiiriin...Niinku tässä tapauksessa - - on oiva henkilö."(Haastateltava B).

Mies ymmärtää parhaiten toista miestä, ja koko toiminnan ideahan on, että miehet ja lapset saavat viettää aikaa yhdessä. Salmela (2005, 43) toteaa, että isä-lapsitoiminnan mahdollistaa vain vahva taustaorganisaatio. Toiminnan periaatteisiin kuuluu omaehtoisuus ja vetäjien vapaaehtoisuus. Isä-lapsiryhmän vetäjällä on suuri vaikutus siihen, millaisen vastaanoton toiminta saa kentällä.

Isät arvostavat sitä, että lapsi saa ryhmässä uusia leikkikavereita ja mahdollisuuden kehittää sosiaalisia taitojaan muiden lasten kanssa. Kaikilla perheillä ei ole lähipiirissään toisia lapsiperheitä, joten isä-lapsitoiminta voi olla joillekin ainutlaatuinen tapa tavata ja tutustua muihin samassa elämäntilanteessa oleviin. Muutamat isät sanovat osallistuneensa ryhmän toimintaan puhtaasti mielenkiinnosta.

7.2 Toiminnan vaikutukset isä-lapsisuhteeseen

Halusin selvittää, onko toiminta vaikuttanut isän ja lapsen yhteiseen arkeen ja heidän keskinäiseen suhteeseensa.

”Ei vielä paljoa, ellei lasketa sitä että lapsi kysyy koska mennään kerhoon.”

”Siitä on tullut osa viikkorytmiä ja sitä odottaa viikoittain. Mukava olla joskus poikien kesken.”

”Todella positiivisesti, kerho iltaa odotetaan ja katkaisee arjen. Todella hyvä ilta, jonka toivoisi olevan pari kertaa viikossa. Terapiaa koko perheelle!!”

”Ensimmäisen lapsen kanssa tuki isän itseluottamusta toimia lapsen kanssa.”

”Äidillä ja lapsilla on omat kerhonsa, tämä on minun ja lasten juttu.”

"Ei mitenkään."

"Kyllä mää uskon että ainaki alkuun, sillen poika oli niin pieni että oli äitin kanssa ja äitissä paljon kiinni, niin kyllä siinä keskinäinen luottamus on vahvistunut selvästikin puolin ja toisin."(Haastateltava B).

"Ainaki se, että tuli itsevarmuutta, että pärjää sen konttaavan, ryömivän lapsen kanssa ihan itekseni. Voin oikeestaan mennä mihin vaan."(Haastateltava B).

"- Ja sitte se ajatus että sää oot tavallaan yksin, mulla on kaks lasta siellä mukana ollu, niin että sää oot yksin niiden kanssa, että saat tehdä omat päätökset ja tavallaan sun komennossa ja ohjeilla mennään. Varmasti semmonen luottamus kasvaa tuommosten kanssa, näin ehdottomasti."(Haastateltava A).

Isät kokevat toiminnan lisänneen hänen ja lapsen välistä luottamusta kahdella tavalla. Lapsen ja isän välinen keskinäinen luottamus kasvaa, kun lapsi turvautuu isäänsä. Toisaalta isän luottamus omaan isyyteen ja isänä toimimiseen kasvaa, kun hänen on pärjättävä lapsensa kanssa yksin, ilman lähellä olevaa äitiä. Isä tekee omat päätökset ja hänen ohjeiden mukaan toimitaan.

Esikoislapsen kohdalla toiminta on tukenut isän itseluottamusta toimia lapsensa kanssa. Salmelan (2005, 30) tutkimuksessa todetaan, että isien yhdessäolo lasten kanssa parantaa isän itseluottamusta ja taitoja selviytyä lasten kanssa, sekä lisää osallistumista lastenhoitoon. Usean isän vastauksista paistoi, että äitiä pidetään edelleen merkityksellisempänä ja

osaavampana hoitajana lapselle. Muun muassa isä-lapsiryhmän toiminnan myötä nämä myytit on aika murtaa.

Muun muassa nuorten isien kohdalla ryhmä on hyvä paikka oppia isyyttä kokeneemmilta isiltä. Nuori isä voi olla melkoisessa myllerryksessä uudessa elämäntilanteessaan, ja toisten isien esimerkki ja malli auttavat varmasti joissakin asioissa. Myös perusasioihin, kuten lapsen kanssa olemiseen, voi saada mallia muilta isiltä.

”Se voi olla, että joku uus isä sinne tulee, ja varsinki jos on ensimmäinen lapsi, niin huomaa että alussa on sitä epävarmuutta ja tarkkaillaan ehkä toisia - - Joillaki isillä voi olla vaikea lähteä tämmöseen ryhmän toimintaan, ei ole niin luontevaa suhdetta lapseen ja ovat epävarmoja, että pärjääkö ne jostain syystä sen lapsen kanssa.”(Haastateltava B).

Isäksi kasvaminen on elämän perusta ja miehelle luonnollinen asia. Kavereiden perheet sekä ammatissa ja kasvatuksessa omaksutut arvot antavat mallin omaan isänä toimimiseen. (Mesiäislehto-Soukka 2005, 133.) Isä-lapsiryhmässä isät kasvattavat toinen toisiaan (Salmela 2005, 43).

Toiminnan vuoksi yksi ilta viikossa on varattu perheessä vain isille ja lapsille, ja isien mukaan lapset näyttävät odottavan yhteistä aikaa. Ryhmän kokoontuminen iltaisin on hyvä asia, sillä suurin osa isistä on päivät töissä. Ryhmään osallistuminen on osa viikkorytmiä ja mukava arjen katkaisija. Jotkut isät sanovat toiminnan lähentäneen heitä lapsensa kanssa, eli lapsi hakeutuu kotioiloissakin yhä enemmän isän luokse. Jotkut isät luonnehtivat toiminnan olevan terapeutista koko perheen hyvinvoinnille. Osa isistä on kokenut toiminnan vaikutuksen itseensä ja lapsiinsa niin tärkeäksi, että

toiminnan päättyessä he etsisivät jonkin toisen, vastaavan harrastuksen yhteiseksi toiminnaksi.

7.3 Toiminnan merkitys

Tiedustellessani isiltä koko työni kannalta keskeisintä asiaa, eli toiminnan merkitystä, suurin osa isistä vastasi kysymykseen lapsensa kannalta. Isille tärkeintä on se, että näkee oman lapsensa viihtyvän ryhmässä, kehittävän sosiaalisia taitojaan, nauttivan yhdessäolosta ja saavan uusia leikkikavereita. Sekä isät että lapset nauttivat siitä, kun pääsee hetkeksi pois kotoa, uusien ihmisten ja lelujen pariin.

"Mulle se oikeestaan, että mää oon huomannu lapsesta että kuinka iloinen ja tärkeä juttu asia sille on, että se tykkää ja nauttii olostaan. Että mulle tulee hyvä mieli siitä. Ja tosiaan se, että itekki saisin olla osana hänen arkea vähä intensiivisemmin ku päivät oon töissä ja illat vähä rajallisia."(Haastateltava B).

"Tärkeä, hyvä päästä välillä pois kotoa ja antaa äidille omaa aikaa (mahdollisuus opiskella, tehdä kotitöitä, harrastaa jne.)"

"Mukava yhteinen harrastus lasten kanssa."

"Tärkeä osa lapsen kanssa olemista ja isä-lapsisuhteen vahvistamista."

"Irtiotto arjesta, mukavaa erilaista toimintaa. Hyvä fiilis."

”Se merkitys että lapsi tykkää olla.”

”Katkaisee mukavasti arkea ja näkee tyttöjen nauttivan uusista erilaisista leluista ja leikeistä.”

Monet vastaajat pitävät tärkeänä, että isällä ja lapsilla on toiminnan myötä oma, yhteinen harrastuksensa. Toiminnassa isät ja lapset saavat viettää aikaa keskenään toisten isien ja lasten kesken, ja isät saavat kokea sen, miltä tuntuu olla kotona keskenään pienen lapsen tai lasten kanssa. Isät huomioivat vastauksissaan myös äidit, ja useat mainitsevat, että ryhmään osallistumisen myötä äiti saa omaa aikaa ja hetken hengähdystauon. Huttusen (1994, 61) mukaan lapsen kanssa olemisen merkittävin anti isälle on läheisen suhteen syntyminen lapsensa kanssa. Monet miehet pitävät isyytensä ansiona sitä, että he ovat alkaneet tuntea itsensä aikuisiksi, vastuullisiksi miehiksi sitoutumalla lastenhoitoon ja huomaamalla kotityön arvon. (Huttunen 1994, 62.)

Isät kokevat saavansa ryhmässä vertaistukea, kun samassa elämäntilanteessa olevat miehet saavat viettää aikaa keskenään. Isien mukaan valmiit, suunnitellut keskusteluaiheet eivät ole tarpeellisia, vaan vapaa vuorovaikutus ja jutustelu milloinkin mieleen tulevista asioista. Isät pitävät tärkeänä mahdollisuutta kokemusten vaihtoon, liittyen esimerkiksi lasten sairasteluun. Oma mieltä painavat asiat voivat tuntua heti pienemmiltä, kun saa kuulla toisissa perheissä tapahtuvan samoja asioita. Isyysvapaalla olevat isät kertovat toiminnan olevan hyvä mahdollisuus tavata kavereita. Miesten välisissä keskusteluissa eivät arat tai vaikeatkaan aiheet ole harvinaisia, ja nykyajan mies pystyy hyvin puhumaan toisten miesten kanssa isyyteen ja kasvatukseen liittyvistä asioista (Rönkä – Rönkä 1994, 84).

"Mukava tavata kavereita isyyslomalla."

"Mahdollisuus tavata samassa elämäntilanteessa olevia isiä."

"- - Tavallaan hirveen syvällisiin ei olla koskaan menty, mutta se on se hauska, että kaikki on silleen niinku samalla viivalla ja kaikki on isejä - - Ja kaikkien lapset on niinku yhteiset, että jos jollakin tippuu lelu, niin sää voit auttaa tai joku muksahtaa ja sää oot siinä vieressä."(Haastateltava A).

Vapaaehtoisuus sekä vapaa leikki ja vuorovaikutus ovat niin tärkeitä seikkoja, että suurin osa isistä ei kaipaa lisää ohjattua toimintaa. Ohjelmalle on suunniteltu runko, ja aina ei ole suunniteltua toimintaa, pois lukien lorupussi-leikki jokaisen tapaamiskerran alussa. Silloin jää enemmän aikaa vapaalle keskustelulle ja yhdessäololle. Ryhmä on käynyt yhdessä sirkus Taika-ajassa ja Liikuntamaailmassa. Perhepalvelukeskuksen pihalla on vieraillut ambulanssi ja ensiapuhenkilö, sekä joka kuukauden viimeisenä tapaamiskertana pidetään laululeikkituokio, kun eri päiväkotien mieslastentarhanopettajat vierailevat ryhmässä.

"- - Merkitys on vähä niinku, tai siis se merkitys on se, että ei oo pakkopullaa, ja se on kiva, ja aina mahdollisuuksien mukaan siellä tulee käytyä. Ja jos joskus keskiviikko-iltana ei jaksata tai on pidempi päivä, niin ei tule huono omatunto ku ei ole sitoutunut mihinkään - - Ja se on hyvä ettei oo enempää ohjattua toimintaa, mutta taas ne sirkushommat ja näin, niin nehän oli tosi kivoja ja lapset tykkäs - - Lorupussi ja kahvit valmiina niin se riittää."(Haastateltava A).

"Vapaa keskustelu ja yhdessä olo riittää hyvin."

"Nykyiset toiminnan hyviä, pelkkä yhdessäolo riittää usein. Mieleen jäänyt vierailu sirkuskoulussa joka oli todella hieno kokemus sekä lapselle että isälle."

"Ei tule mitään erityistä mieleen, jutellaan hetken mielijohteesta isien kanssa, mitä tulee mieleen."

"Vapaamuotoisuus on tärkeää. Ei ole varsinaista keskustelutarvetta. Infotilaisuudet, muskarihetket, tutustumiset. Näitä on jo järjestettykin."

7.4 Toiminnan tulevaisuus

Napero-hanke päättyy syyskuussa 2009, ja isä-lapsiryhmän tulevaisuus on epävarma. Eräs haastateltava kertoi, että toiminta oli ennen Napero-hanketta Mannerheimin lastensuojeluliiton järjestämää vapaaehtoisten työntekijöiden voimin. Mikäli hankkeen loputtua Rovaniemen kaupunki ei päättä jatkaa toimintaa, palaa ryhmä jälleen vapaaehtoiseen muotoon. Silloin on vaarana, että toiminta läsähtää, ja koko toiminnan pohja on uhattuna. Haastateltava painottaakin, että on erityisen tärkeää varmistaa näin tärkeän toiminnan jatkuminen kaupungin järjestämänä.

"- Pitäis varmistaa, että tää toiminta jatkuu täällä kaupungin palveluitten, ton Napero-hankkeen jälkeen löytys sille oma lokero ja se ois osana tota perhepäivätoimintaa ja keskusta."(Haastateltava B).

Lopuksi tiedustelin osallistujilta, haluaisivatko he ryhmän jatkavan myös tulevaisuudessa, ja kaikki isät toivoivat toiminnan jatkuvan. Eräs isä sanoo,

että on todella harmillista, mikäli päättäjät eivät ymmärrä toiminnan tärkeyttä koko perheen hyvinvoinnille. Toiminta ei tuota mitään rahassa mitattavaa, mutta sen vaikutus perheelle on sitäkin suurempi. Toinen isä painottaa vastauksessaan, että nykyaikana on vielä liikaa isiä, joilla ei ole yhteistä aikaa lastensa kanssa.

”Kyllä ehdottomasti. Toiminnan kautta kiireellisessä viikkorytmissä tulee säännöllisesti aikaa olla lapsen kanssa.”

”Kyllä. Mukava paikka nähdä tuttuja.”

”Ehdottomasti kyllä! Mukava yhteinen hetki lapsen kanssa nykyajan kiireellisessä yhteiskunnassa, tarjoaa virikkeitä lapsille ja isille ja lepo hetken äidille.”

”Kyllä. Äideille ja lapsille on vaikka mitä aktiviteetteja, mutta isille ja lapsille ei juurikaan. Täällä saa lasten kanssa aikaa eikä tarvi jakaa minkään muun kanssa.”

”Todella lyhyt näköistä jos toiminnan merkitystä ei ymmärretä. Jos toiminta ei tuota mitään rahassa mitattavaa mutta sen vaikutus on sitäkin suurempi, se on terapiaa ja auttaa jaksamaan sekä lisää koko perheen hyvinvointia. Roin kaupunkia ei muutenkaan voi kehua hienosta toiminnasta lapsi perheitä kohtaan joten tämän toiminnan merkitys korostuu. Toivottavasti asiasta päättävillä on paljon kaivattua viisautta ymmärtää.”

Toiminta on isille tärkeää, kun he saavat viettää aikaa lapsensa kanssa, ja päinvastoin. Vastauksista tulee ilmi myös se tosiseikka, että äideille ja lapsille

on jo kauan aikaa järjestetty omia ryhmiä, joten millä perusteella isien ryhmä tulisi lopettaa vähempi arvoisena.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia isä-lapsiryhmää isien näkökulmasta, ja löytää syitä, miksi isät osallistuvat toimintaan. Rovaniemen perhepalvelukeskuksen isä-lapsitoiminta on isille ja lapsille tärkeä viikoittainen arjen katkaisija, joka tukee isän ja lapsen keskinäistä suhdetta lujittaen luottamusta ja kiintymystä. Toiminnan tärkeimpiä elementtejä ovat sen vapaaehtoisuus ja vapaamuotoisuus, sekä oman isyyden vahvistuminen (Huttunen 2001, 153) vertaisryhmässä. Isyys vahvistuu, kun isä on lapsen saatavilla ja käytettävissä sekä aktiivisessa vuorovaikutuksessa tämän kanssa (Huttunen 1999, 179). Nähdessään toisten isien ja lasten suhteita, isät pystyvät tarkastelemaan omaa suhdetta lapseensa.

Isä-lapsiryhmään tulevat isät ovat osallistuvia isiä (Huttunen 2001, 64), jotka osallistuvat muutenkin lastensa hoitamiseen. Psykologisessa isyydessä isä ja lapsi kokevat aitoa iloa yhdessäolosta, ja isä haluaa hoivata, suojella ja viettää aikaa lapsensa kanssa. Lapsi kokee olonsa turvalliseksi, ja isä puolestaan lapsen häntä kohtaan osoittamaa tarvitsevuutta.

Isät pitävät toimintaa tärkeänä ja arvokkaana, ja ennen kaikkea lapselle hyvänä juttuna. Myös äitejä muistettiin vastauksissa, kun toiminnan myötä äideille tarjoutuu muutama tunti omaa aikaa. Toiminnan loppuminen olisi osallistujien mielestä ajattelematonta Rovaniemen kaupungin päättäjiltä. Lähes kaikki vastaajat kertoivat jatkavansa ryhmässä, mikäli toiminta jatkuu Napero-hankkeen päätyttyä.

Omien havaintojeni, kyselylomakkeiden sekä haastattelujen perusteella isä-lapsitoiminta on merkityksellistä ja ennen kaikkea mielekästä toimintaa perheen isille ja heidän lapsilleen. Ryhmässä opitaan sosiaalisia taitoja, saadaan uusia tuttavuuksia ja tavataan ennestään tuttuja kavereita. Puolitoista tuntia kerran viikossa on sopiva aika, eikä useampaa kokoontumiskertaa viikon aikana isien mukaan tarvita. Omat tutkimustulokseni ovat monilta osin yhteneviä Salmelan (2005) kasvatustieteiden pro gradu -tutkielman kanssa. Salmelan (2005, 49) tutkimustulosten mukaan isät kokevat myönteisenä sen, että osaavat hoitaa lapsiaan, ja samalla tarjoavat äidille vapaa illan. Myös toisten isien antama malli lastenhoidossa koettiin tärkeäksi. Isät eivät kaivanneet keskustelemaa ryhmää, vaan nauttivat vapaamuotoisesta yhdessäolosta. Isä-lapsiryhmästä oli muotoutunut isille korvaamaton yhdessäolon muoto. Salmelan (2005, 51) tutkimissa isä-lapsiryhmissä oli aina mukana toiminnallinen puoli, esimerkiksi isät söivät ja saunoivat yhdessä. Rovaniemen perhepalvelukeskuksen isä-lapsiryhmässä isät saivat ostaa halutessaan kahvia tai teetä.

9 POHDINTA

Aloitin opinnäytetyö-prosessini ajatusten tasolla jo syksyllä 2008. Konkreettisesti työni alkoi vasta kevään 2009 puolella, kun otin yhteyttä Rovaniemen perhepalvelukeskuksen isä-lapsiryhmän vetäjään tiedustellen mahdollisuutta opinnäytetyön tekemiseen. Sain tutkimusluvan, ja työni alkoi kirjallisuuden lukemisella ja teorian keräämisellä. Eniten minut yllätti teorian rajaamisen vaikeus, sillä tietoa löytyy niin paljon. Miten osaisin valita tietomäärästä vain ne oleelliset ja työni kannalta tärkeimmät asiat? Tässä sain apua ohjaajalta ja opponijalta, ja pikku hiljaa työni edetessä huomasin itsekin mikä on tärkeää, ja mikä vähemmän tärkeää.

Tutkimuksen tekeminen on ollut haastava ja mielenkiintoinen prosessi. Koska työni tekeminen ajoittui suurilta osin kesälle, on kesätyöt verottanut oman osansa jaksamisesta, eikä työtä ole jaksanut tehdä ihan niin usein kuin olin suunnitellut. Silloin, kun olen istunut koneen ääreen, olenkin yleensä porskuttanut eteenpäin monta tuntia kerralla. Aiheen löytymiseen vaikutti oma kiinnostukseni, ja tuttavani antava vihje perhepalvelukeskuksessa toimivasta isä-lapsiryhmästä. Kiitos hänelle siitä, että sain tartuttua näin mukavaan aiheeseen!

Opinnäytetyöprosessin alkuaika meni kirjallisuuteen tutustuessa, ja välillä kannoin kirjastosta kasoittain uusia kirjoja vaikka vanhatkin olivat vielä lukematta. Tämä kertoo mielestäni siitä, että olen ollut aidosti kiinnostunut aiheesta. Vaikeimmaksi asiaksi koin aiheen rajaamisen ja sopivan viitekehyksen rakentamisen. Lopulta päätin keskittyä erilaisiin isyyskäsitteisiin sekä isän vanhemmuuden tukemiseen. Tämän jälkeen aloitin teoriaosuuden kirjoittamisen, ja samaan aikaan suunnittelin kyselylomaketta. Keräsin tutkimusaineistoni ennen kuin teoriaosuuteni oli valmistunut, sillä muutin

kesän alussa toiseen kaupunkiin. Ryhmä ei myöskään kokoonnu kesäisin, joten aineisto oli kerättävä ennen kesäkuuta.

Mukavinta antia työssäni oli uusien asioiden oivaltaminen ja työn edistyminen välillä nopeaakin tahtia. Opin, että opinnäytetyön kaltaiset isot tutkimukset ovat hyvin aikaa vieviä, ja työn tekoon on varattava aikaa mieluiten vuosi. Minulla työn loppuun saattaminen kesti noin 8 kuukautta.

Olen aina ollut kirjoittaja, joka tuottaa enemmän tiivistä, lyhyttä tekstiä kuin sivukaupalla selostusta. Yllätyin itsekkin, kun työn loppuvaiheessa huomasin sivuja kertyneen sittenkin näin reippaasti. Teoriaosaan tuli sivumääriä sen verran kuin olin ajatellutkin, ja loppujen lopuksi myös tutkimusosasta tuli pidempi kuin kuvittelin. Toisaalta, miksi pitäisi tuijottaa pelkkiä numeroita, kun olen joka tapauksessa saanut sanottua kaiken oleellisen työssäni.

Työni edetessä olen kehittynyt kohti sosionomin (AMK) ammatillisia valmiuksia muun muassa vuorovaikutuksen ja tutkimisen taitojen osalta. Sosionomin (AMK) ydinosaamiseen kuuluu vaikuttaminen, ja pyrin työni puolesta vaikuttamaan isä-lapsiryhmän tulevaisuuden näkymiin. Uskon, että työstäni on hyötyä isä-lapsiryhmän jatkosta puhuttaessa, sillä raporttini antaa totuudenmukaisen kuvan siitä, miten tärkeäksi isät kokevat isä-lapsiryhmän olemassaolon.

LÄHTEET

- Avioliittolaki 234/1929. Osoitteessa
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1929/19290234>.
- Badinter, Elisabeth 1993. Mikä on mies? Vastapaino, Tampere.
- Cacciatore, Raisa – Korteniemi-Poikela, Erja 2006. Miehestä isäksi. Osoitteessa
<http://www.helistin.fi/?page=3501297&id=0235508>.
 26.3.2009.
- Dollahite, D.C – Hawkins, A.J 1997. Generative fathering. Thousand Oaks, CA.
- Erikson, Erik H. 1982. Lapsuus ja yhteiskunta. Gummerus, Jyväskylä.
- Esko, Martti 1984. Mies ja isyys. WSOY, Helsinki.
- Eskola, J – Suoranta, J 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino, Tampere.
- Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2008. Tutki ja kirjoita. Tammi, Helsinki.
- Huttunen, Jouko 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. PS- kustannus, Juva.
- Huttunen, Jouko 1999. Muuttunut ja muuttuva isyys. – Teoksessa Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja (toim. Arto Jokinen), 169 - 193. Tampere University Press.
- Huttunen, Jouko 1994. Isyys ja miehisuus – isä perhepsykologisessa tutkimuksessa. Teoksessa Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin (toim. Juha Virkki), 46 - 66. WSOY, Helsinki.
- Isyys.net. Sinä sait lapsen. Nyt on lapsesi vuoro saada sinut. Sosiaali- ja terveysministeriö. Osoitteessa
<http://www.isyys.net/publications/149/>. 8.9.2009.
- Isätoimikunnan mietintö 1999. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Jyväskylän seudun perhehanke 2009. Isätoiminta. Osoitteessa
<http://jyvaskylanseutu.fi/perhehanke/hanke/isatoiminta>. 5.5.2009.
- Kaila- Behm, Arja 1997. Miehestä esikoisen isäksi. Väitöskirja. Hoitotieteen laitos. Kuopion yliopisto.
- Kauppila, Johanna – Sipilä, Sari 2007. Isät neuvolassa – Isien kokemuksia neuvolasta saadusta tuesta ja ohjauksesta. Opinnäytetyö. Diakonia- ammattikorkeakoulu Diak Etelä, Helsinki.

- Kela 2009. Isyyusraha isyyysvapaan ajalta. Osoitteessa <http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/120701121608EH>. 4.5.2009.
- Koivisto, 2003. Koettu hallitsematon minuuus psykoottisen potilaan hoitotyön lähtökohdaksi. Tutkimuksen luotettavuus. Lääketieteellinen tiedekunta, Oulun yliopisto. Osoitteessa <http://herkules.oulu.fi/isbn951427007X/>. 1.9.2009.
- Kolehmainen, Jani 2004. Osallistuva isä – muuttunut mies? Teoksessa Isäkirja (toim. Ilana Aalto ja Jani Kolehmainen), 89 - 108. Vastapaino, Tampere.
- Komulainen, Heta – Sipiläinen, Johanna 1999. Tulevat isät ja perhekasvatus. Isyyteen valmentautumisen tukeminen isäryhmässä. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteen laitos. Jyväskylän yliopisto.
- Korhonen, Merja 1999. Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja. Joensuun yliopisto.
- Lemmetyinen, Merja 2006. Isyys. Osoitteessa <http://www.nettineuvo.fi/index.asp>. 19.4.2009.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. Isyysneuvola. Osoitteessa <http://www.rankkajatka.fi/isyysneuvola/projekti.html>. 5.5.2009.
- Mesiäislehto-Soukka, Helinä 2005. Perheenlisäys isien kokemana – fenomenologinen tutkimus. Väitöskirja. Lääketieteellinen tiedekunta. Oulun yliopisto.
- Nummi, Susanna 2007. Isät hoivaisyydestä keskustelemassa. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteen laitos. Jyväskylän yliopisto.
- Nuorten miesten kristillinen yhdistys 2009. Toiminta. Osoitteessa <http://www.hnmky.fi/toiminta>. 5.5.2009.
- Oksanen, Susanna 2006. Alkoholiongelmasta kärsivien joukossa on eniten niitä, jotka eivät koskaan ole ottaneet ryyppyäkään. Tutkimus Huoltaja-/Sosiaaliturva-lehden välittämästä alkoholiperheen kuvasta vuosina 1960–2004. A-klinikkasäätiö. Osoitteessa <http://www.a-klinikka.fi/julkaisut/verkkojulkaisut/alkoholiperhe.pdf>. 1.9.2009.
- Paajanen, Pirjo 2006. Päivisin leiväntuoja, iltaisin hoiva- isä. Alle 3-vuotiaiden esikoislasterien isien näkemyksiä ja kokemuksia isyydestä. Perheparometri 2006. Väestöliiton tutkimuslaitoksen katsauksia E 24/2006.
- Peitsalo, Peter. Perhevalmennuksen isäryhmä. Miessakit ry. Osoitteessa http://www.miessakit.fi/easydata/customers/miessakit/files/Liitetiedostot/Perhevalmennuksen_isaryhma.pdf. 12.9.2009.

- Roos, J.P. – Rotkirch, Anna 1997. Hirveät vanhemmat. Teoksessa Vanhemmat ja lapset (toim. J.P. Roos ja Anna Rotkirch), 5 - 17. Gaudeamus, Tampere.
- Rissanen, Lea 1999. Vanhenevien ihmisten kotona selviytyminen. Eettiset kysymykset. Lääketieteellinen tiedekunta. Oulun yliopisto. Osoitteessa <http://herkules.oulu.fi/isbn9514254414/>. 1.9.2009.
- Rönkä, Anne – Rönkä, Toivo 1994. Isän viisaus. Tasapainoon ja eheyteen isänä, äitinä, puolisona ja kasvattajana. Kustannusosakeyhtiö Ajatus, Helsinki.
- Saaranen-Kauppinen, Anita – Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Teemoittelu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Osoitteessa http://www.fsd.uta.fi/metodologiaopetus/kvali/L7_3_4.html. 10.6.2009.
- Salmela, Esa 2005. Isälapsiryhmät. Vanhasta isyydestä uuteen isyyteen. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteen laitos. Jyväskylän yliopisto.
- Saneri, Ilmo – Elomaa, Jarna 2009. Kokemuksia isäryhmän integroitumisesta osaksi perhevalmennusta Mäntsälässä. Miessakit Ry. Osoitteessa <http://www.mll.fi/@Bin/7670644/M%c3%a4nts%c3%a4l%c3%a4+mieless%c3%a4in.pdf>. 7.4.2009.
- Sinkkonen, Jari 1998. Yhdessä isän kanssa. WSOY, Helsinki.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvoloissa. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:24.
- Spock, Benjamin 1990. Vanhemmuus. WSOY, Helsinki.
- Tigerstedt, Christoffer 1994. Kotityö ja isyys uusina projekteina? Teoksessa Miehen elämää (toim. J.P. Roos ja Eeva Peltonen), 68 - 85. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Työ- ja elinkeinotoimisto 2008. Perhevapaat. Osoitteessa http://www.mol.fi/mol/fi/02_tyosuhteet_ja_lait/011_tuosopimus/06_perhevapaat/index.jsp. 4.5.2009.
- Varanka, Jouni 2008. Miehet ja tasa-arvo – eli siis miehet perhevapaille... Artikkelit Tasa-arvo- lehden numerossa 2/2008.
- Varto, Juha 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Kirjayhtymä Oy, Helsinki.
- Vuori, Jaana 2004. Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa Isäkirja (toim. Ilana Aalto ja Jani Kolehmainen), 29 - 64. Vastapaino, Tampere.

LIITTEET

Kyselylomake isä-lapsiryhmän osallistujille

LIITE 1

LIITE 1

KYSELYLOMAKE ISÄ-LAPSIRYHMÄN
OSALLISTUJILLE OPINNÄYTETYÖTÄNI VARTEN

1. Milloin tulit mukaan isä-lapsitoimintaan ja kuinka säännöllisesti olet osallistunut?

2. Mikä sai teidät osallistumaan isä-lapsitoimintaan?

3. Mikä merkitys toiminnalla on sinulle?

4. Mitä asiaa pidätte tärkeimpänä isä-lapsiryhmässä?

5. Mikä on jäänyt parhaiten mieleen isä-lapsitoiminnasta?

6. Miten isä-lapsitoiminta on vaikuttanut sinun ja lapsesi arkeen?

7. Mistä asioista haluaisit saada aikaan keskustelua ryhmässä? Millaista ohjelmaa toivoisit ryhmään?

8. Haluaisitko isä-lapsitoiminnan jatkuvan myös tulevaisuudessa ja miksi?

Kiitos vastauksestasi! Tulen haastattelemaan
muutamaa vapaaehtoista isää näiden
kyselylomakkeiden pohjalta myöhemmin keväällä.
Kaikki antamasi vastaukset ovat täysin
luottamuksellisia, eikä henkilöitä ja vastauksia
voida mitenkään yhdistää toisiinsa
opinnäytetyössäni.

Ulla Luontio, sosionomi (AMK)-opiskelija